

RAQAMLI IQTISODIYOTDA BUXGALTERIYA HISOBINING AVTOMATLASHTIRILGAN MODELLARINI ISHLAB CHIQISH:

Mamarajabova Shahnoza Normo‘min qizi.

Denov tadbirkorlik va pedagogika institut 1-kurs talabasi.

shahnozamamarejabova.01.11@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini yuritishda zamonaviy texnologiyalarga asoslangan innovatsion yondashuvlar o‘rganilgan. Unda buxgalteriya hisobining avtomatlashtirilgan shakllari, ularning ustunliklari va mavjud muammolari tahlil etilgan. Xususan, raqamli iqtisodiyotning mazmuni yoritilib, xorijiy mamlakatlarda keng qo‘llanilayotgan dasturiy ta‘minotlar, bulutli xizmatlar va blokcheyn texnologiyalarining amaliyotdagi afzalliklari hamda cheklovlari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqotda bu texnologiyalarning buxgalteriya hisobida qo‘llanishi orqali samaradorlikni oshirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar. Buxgalteriya hisobi, innovatsion texnologiyalar, avtomatlashtirilgan tizimlar, dasturiy ta‘minot, raqamli iqtisodiyot.

Kirish. Mamlakatimizda so‘nggi yillarda iqtisodiyotni raqamlashtirish, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish sohalariga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Yangi O‘zbekiston Taraqqiyot strategiyasi (2022–2026 yillar)da raqamli iqtisodiyot milliy iqtisodiy o‘rnatishning yetakchi omillaridan biri sifatida qayd etilib, uning hajmini 2,5 barobarga kengaytirish rejalashtirilgan. Ayniqsa, buxgalteriya hisobida ilg‘or axborot texnologiyalaridan foydalanish — hisob-kitob ishlarini avtomatlashtirish, aniqlikni oshirish va inson omilini kamaytirish orqali boshqaruv samaradorligini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Raqamli texnologiyalar yordamida tashkilotlar xarajatlarni qisqartirib, o‘z raqobatbardoshligini mustahkamlash imkoniyatiga ega

bo‘lmoqda. Shu sababli buxgalteriya hisobi tizimini avtomatlashtirish va raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirish bugungi kunning dolzarb vazifasidir.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobini takomillashtirish masalalari bir qancha ilmiy va amaliy adabiyotlarda keng yoritilgan. Jumladan, Jo‘rayev A. va Abdullayev S. tadqiqotlarida ta’kidlanishicha, raqamli transformatsiya jarayoni buxgalteriya axborot tizimlarining avtomatlashtirilishini taqozo etadi, bu esa xo‘jalik yurituvchi subyektlar ish faoliyatini yengillashtiradi.¹

Iqtisodchi G‘. Qurbonov 1C, SAP va Oracle kabi dasturiy vositalardan foydalanish imkoniyatlariga alohida e’tibor qaratgan.²

R. Anthony va D. Nortonlar avtomatlashtirilgan buxgalteriya modellarining strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonidagi ahamiyatini ta’kidlab o‘tgan.³

Shu jumladan, respublikamizda davlat va jamiyat taraqqiyotini jadallashtirish maqsadida hukumat tomonidan muhim qarorlar qabul qilinganligini alohida ta’kidlash joiz. Jumladan, 2020 yil “Ilm, ma’rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili” deb e’lon qilindi. Shuningdek, 2018 yil 19 fevraldagi PF-5349-son Farmon, PQ-3832-son qaror hamda 31 avgustdagi Vazirlar Mahkamasi qarorlari mamlakatda raqamli iqtisodiyot uchun mustahkam huquqiy poydevor yaratdi. Ushbu hujjatlar axborot texnologiyalarini jadal rivojlantirish, raqamli iqtisodiyotni boshqaruv tizimiga joriy qilish hamda axborot xavfsizligini ta’minlashga xizmat qiladi.

¹ Jo‘rayev A., Abdullayev S. “Raqamli transformatsiya sharoitida buxgalteriya hisobining rivojlanish istiqbollari”. – Toshkent, 2021.

² Qurbonov G‘. “Axborot tizimlari va texnologiyalar asosida buxgalteriya hisobi”. – Samarqand, 2022.

³ Anthony R., Norton D. “Management Control Systems”. – McGraw-Hill, 2016.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan kuuzatish, umumlashtirish, solishtirish va tahlil qilish usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Hozirgi kunda raqamli iqtisodiyot qo'shimcha qiymat yaratishda muhim rol o'ynamoqda. Turli algoritmlar, texnologik jarayonlar va raqamli ma'lumotlar korporativ biznesni strategik rivojlantirishda asosiy omillardan biriga aylanib ulgurgan. Jahon iqtisodiyoti va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi buxgalteriya hisobining ham takomillashuviga zamin yaratdi. Bu esa buxgalteriya hisobini avtomatlashtirilgan tizimlar orqali yuritish imkonini berdi. Bugungi kunda buxgalteriya amaliyotida 1uz, 1c, uzasbo va estat kabi dasturiy yechimlar keng qo'llanib kelmoqda. Bundan tashqari, buxgalteriya hisobining ayrim obyektlariga oid ishlarni my.soliq.uz, faktura.uz, internet banking, didox.uz kabi onlayn platformalar orqali amalga oshirish yo'lga qo'yilgan.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi buxgalteriya hisobini yuritishda zamonaviy yondashuvlardan keng foydalanish imkonini bermoqda. Jumladan:

- 1uz, 1C, uzasbo, estat kabi maxsus dasturlar orqali ma'lumotlar bazasini shakllantirish va avtomatlashtirilgan hisob yuritish;
- Google Disk, Yandex Disk, OneDrive, Dropbox kabi bulutli texnologiyalar yordamida ma'lumotlarni saqlash va ulardan masofadan turib foydalanish;
- blokcheyn texnologiyalari asosida buxgalteriya yozuvlarining ishonchliligi va shaffofligini ta'minlash;
- mobil buxgalteriya hisobini joriy etish orqali hisob-kitob jarayonlarini qulay va tezkor amalga oshirish.

Har bir texnologiyaning buxgalteriya hisobida qo'llanishida o'ziga xos ijobiy va salbiy jihatlari mavjud. 1uz, 1c, uzasbo, estat kabi dasturiy vositalar buxgalterlarga hisobning turli yo'nalishlarini uzviy bog'liq holda yuritish,

boshqaruv xodimlariga esa zarur ma'lumotlarni olish hamda asosli qarorlar qabul qilish imkonini yaratadi.

Buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish qo'lda ishlov berishga nisbatan ancha oson bo'lib, hujjatlarni avtomatik to'ldirish, katta hajmdagi ma'lumotlarni tez qayta ishlash, foydalanuvchilarga qulay shaklda taqdim etish, ortiqcha qog'oz sarfini kamaytirish, tezkor axborot almashinuvi, xatolarni kamaytirish imkonini beradi.

Xulosa. Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi tizimini avtomatlashtirish korxonalarning samaradorligini oshirish, moliyaviy ma'lumotlarning aniqligi va shaffofligini ta'minlash, inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Avtomatlashtirilgan buxgalteriya modellari orqali ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash, real vaqt rejimida tahlil qilish va boshqaruv qarorlarini asoslash imkoniyati paydo bo'ladi. Bu esa raqamli iqtisodiyotning asosiy tamoyillaridan biri — innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlariga keng joriy etish talablariga to'liq javob beradi. Ushbu omillardan kelib chiqib quyidagilarni taklif etiladi:

✓ Buxgalteriya hisobi jarayonlarini avtomatlashtirish uchun mahalliy sharoitga mos, integratsiyalashgan dasturiy platformalarni ishlab chiqish zarur.

✓ Korxonalarda raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha buxgalterlar uchun maxsus malaka oshirish dasturlari tashkil etilishi lozim.

✓ Sun'iy intellekt va "Big Data" texnologiyalarini buxgalteriya tizimlariga integratsiya qilish orqali tahliliy hisobotlarni yanada samarali shakllantirish tavsiya etiladi.

✓ Buxgalteriya hisobi avtomatlashtirilgan modellarini ishlab chiqishda axborot xavfsizligi va ma'lumotlarni himoyalash tizimlariga alohida e'tibor qaratilishi kerak.

✓ O‘zbekiston korxonalarida buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish bo‘yicha yagona metodik asos va standartlarni ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Shirinov, U. (2020). ACCOUNTING IN THE DIGITAL ECONOMY: SIGNIFICANCE AND ADVANTAGES. International Finance and Accounting, 2020(3), 23.
2. R.D.Dusmurov. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. –T.: « », 2020, 495 bet.
3. Buxgalteriya hisobi nazariyasi: darslik / B.I.Isroilov, R.O Xolbekov. - Toshkent: “Tafakkur” nashriyoti, 2020. 240-b.
4. Jo‘rayev A., Abdullayev S. “Raqamli transformatsiya sharoitida buxgalteriya hisobining rivojlanish istiqbollari”. – Toshkent, 2021.
5. Qurbonov G‘. “Axborot tizimlari va texnologiyalar asosida buxgalteriya hisobi”. – Samarqand, 2022.
6. <https://www.lex.uz>